

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ"  
Заступник керівника  
(професор з науково-педагогічної роботи)



М.В.Афанасьєв

**ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА**

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	«Правове регулювання економіки»

Вид дисципліни	базова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри правового регулювання економіки

В.В. Сергієнко

Харків  
ХНЕУ ім. С. Кузнеця  
2019

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

на засіданні кафедри правового регулювання економіки

Протокол № 1 від 19.08.2019 р.

Розробник:

Ваганова І.М., к.ю.н., доц. кафедри правового регулювання економіки

Сергієнко В.В., к.ю.н., проф., завідувач кафедри правового регулювання економіки

**Лист оновлення та перезатвердження  
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

## 1. Вступ

### Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Теорія держави і права» відноситься до базової частини загально професійних дисциплін основної професійної освітньої програми підготовки бакалаврів за фахом **081 «Право»**. Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування в студентів компетентностей, які сприяють абстрактному і логічному мисленню, здатності формулювати власні думки, самокритичності, вмінні працювати з джерелами і фактичним матеріалом, грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій дискусії. Слухачі дисципліни повинні навчитися висловлювати в усній і письмовій формах власні думки щодо сутності, змісту і форм держави і права та основних умінь щодо використання категоріального апарату юридичної науки в професійній діяльності, відстоювати свої погляди, вільно та компетентно спілкуватися в діалоговому режимі з викладачами та іншими студентами. Навчальна дисципліна спрямована на формування ерудованої, різнобічно розвинутої особистості, здатної використовувати весь спектр набутих компетентностей для досягнення успіху в конкурентному середовищі. Набуті в процесі вивчення дисципліни компетентності підвищують конкурентоспроможність молодих фахівців на ринку праці.

#### **Цілі освоєння дисципліни**

- опанування студентів загальнонауковими основами всієї юриспруденції як єдиної системи знань;
- розвиток у студентів спеціального юридичного мислення, розвитку, що дозволяє розкривати основні закономірності, і функціонування держави і права з врахуванням потреб часу;
- формування уявлень про природу і сутність держави і права;
- отримання знань про основні закономірності виникнення, функціонування і розвитку держави і права, про історичні типи, форми держави і права, їх суті і функцій;
- формування уявлень про механізм держави, систему права, механізм і засоби правового регулювання, реалізацію права;
- здобуття знань про роль держави і права в політичній системі суспільства, в суспільному житті;
- вироблення уміння оперувати юридичними поняттями і категоріями;
- опанування юридичної термінології;
- підготовка до майбутньої професійної діяльності.

#### **За результатом освоєння дисципліни студент повинен знати:**

- природу і суть держави і права;
- основні закономірності виникнення, функціонування і розвитку держави і права, історичні типи і форми держави і права, їх суть і функції;
- механізм держави, систему права, механізм і засоби правового регулювання, реалізації права;
- особливості державного і правового розвитку України;
- роль держави і права в політичній системі суспільства, в суспільному житті.

#### **повинен вміти:**

- оперувати юридичними поняттями і категоріями;
- аналізувати юридичні факти і правові стосунки, що виникають у зв'язку з ними;

- аналізувати, тлумачити і правильно застосовувати правові норми;
- приймати рішення і здійснювати юридичні дії в точній відповідності із законом.

**повинен володіти:**

- юридичною термінологією;
- навичками роботи з правовими актами;
- навиками аналізу різних правових явищ, юридичних фактів, правових норм і правових стосунків, що є об'єктами професійної діяльності.
- демонструвати здатність і готовність: застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

**Загальні і професійні компетенції, формовані в результаті освоєння дисципліни:**

- можливість здійснювати пошук і використання інформації, необхідної для ефективного виконання професійних завдань, професійного і особового розвитку;
- орієнтуватися в умовах постійної зміни правової бази.
- здійснювати професійне тлумачення нормативних правових актів для реалізації прав і свобод громадян

Курс	2	
Семестр	3	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	32
	практичні	32
	лабораторні	-
Самостійна робота		86
Форма підсумкового контролю	іспит	

**Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:**

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Основи римського права	Цивільне право
	Цивільний процес
	Договірне право
	Інтелектуальна власність
	Господарське право
	Адміністративне право
	Трудове право

## 2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Знання спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи	теоретичні та практичні аспекти створення та ефективного функціонування права, та здійснення юридичної діяльності; основні напрямки та тенденції у вітчизняних та зарубіжних наукових дослідженнях
Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців	дискутувати та обґрунтовувати свою думку з приводу наукових та практичних проблем; чітко і аргументовано викладати результати дослідження у письмових працях (есе, статтях, тезах доповідей тощо).
Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування	аналізувати нормативно-правові акти з огляду на техніку правотворчості, юридичне письмо, застосування юридичної термінології тощо; прогнозувати можливі негативні наслідки прийняття таких актів, зокрема правові, соціально-економічні, політичні та ін.
Поняття предмет і методологія теорії держави та права. Походження держави та права.	Здатність проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій професійній дискусії
Поняття та реалізація норми права	Навички реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права
Знання про систему правотворчості та систему права	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
Поняття, сутність та структура правовідносини та форми реалізація права.	Здатність виявляти проблеми правового регулювання і пропонувати способи їх

	вирішення, включаючи подолання юридичної невизначеності.
Визначити поняття тлумачення права.	Навички логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
Проводити аналіз щодо питань правомірної поведінки і правопорушення. Аналізувати конфліктність у праві.	Навички консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
Здатність самостійно здійснювати правозастосування	Навички самостійної підготовки проектів актів правозастосування.
Знати поняття та види юридична відповідальності у праві	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності

### **3. Програма навчальної дисципліни**

#### **Змістовий модуль 1. Загальна частина**

**Тема 1** Поняття предмет і методологія теорії держави та права. Походження держави та права.

Предмет і структура теорії держави і права. Теорія держави і права як наука і учбова дисципліна. Теорія держави і права в системі юридичних наук. Методи і методологія теорії держави і права. Передумови виникнення держави. Західна і східна дороги виникнення держав. Основні теорії походження держави. Поняття і ознаки держави.

**Тема 2. Суспільство, держава та право. Співвідношення держави та права.**

Співвідношення держави і права на різних етапах розвитку суспільства. Цивільне суспільство. Проблеми становлення цивільного суспільства в Україні. Співвідношень понять чоловік, особа, громадянин. Поняття і елементи правового статусу громадянина. Види правового статусу громадянина. Правова держава. Державно-політичний режими і право. Проблеми становлення правової держави Україна.

### **Тема 3. Сутність типи, форми держави.**

Суть держави. Типологія держави. Форма правління. Форма державного устрою. Державно-політичний режим. Шляхи і способи зміни форми держави.

### **Тема 4. Функції та механізм держави.**

Визначення і класифікація функцій держави. Методи і правові форми здійснення функцій держави. Поняття механізму держави. Принципи організації і діяльності механізму держави.

### **Тема 5. Держава у політичній системі суспільства.**

Поняття і структура політичної системи суспільства. Місце і роль держави в політичній системі суспільства. Державна і політична влада. Роль права в процесі функціонування і розвитку політичної системи суспільства

### **Тема 6. Сутність принципи та функції права.**

Основні концепції право розуміння. Зміст і суть права (нормативний підхід). Функції права. Принципи права.

### **Тема 7. Право в системі соціальних норм. Типологія права, правові системи.**

Соціальні норми: поняття і класифікація. Право в системі соціальних норм. Поняття правової системи суспільства. Правова система і правова сім'я. Романо-германська правова сім'я. Англо-американська правова сім'я. Релігійно-традиційні правові сім'ї. Спадкоємність в праві.

### **Тема 8. Правосвідомість та правова культура.**

Поняття і структура правосвідомості. Види правосвідомості. Правовий нігілізм і ідеалізм. Правова культура: поняття і значення. Правове виховання.

## **Змістовий модуль 2. Особлива частина**

### **Тема 9. Норми права.**

Поняття і ознаки норми права. Структура норми права. 3. Класифікація норм права

### **Тема 10. Форми права**

Поняття і види джерел права. Джерело права і форма права. Нормативно-правовий акт: поняття і види. Дія нормативно-правових актів в часі, просторі і колі осіб. Систематизація нормативно-правових актів

### **Тема 11. Правотворчість. Система права.**

Поняття правотворчості. Види і принципи правотворчості. Вміст і основні стадії законотворчого процесу. Юридична техніка і її значення для правотворчості. Поняття

і структура системи права. Приватне і публічне право. Матеріальне і процесуальне право. Внутрідержавне і міжнародне право. Співвідношення системи права і системи законодавства.

### **Тема 12. Правовідносини. Реалізація права.**

Поняття, ознаки і види правового відношення. Структура правового відношення: суб'єкти, об'єкти, зміст. Юридичні факти. Фактичний склад і складний юридичний факт. Поняття і характерні межі реалізації права. Форми реалізації права. Вживання норм права як особливий вигляд реалізації права. Суб'єкти і стадії вживання норм права. Акти вживання норм права. Пропуски в праві. Юридичні колізії і їх дозвіл.

### **Тема 13. Тлумачення права.**

Поняття і необхідність тлумачення норм права. Суб'єкти тлумачення. Види тлумачення. Способи (прийоми) тлумачення норм права.

### **Тема 14. Законність та правопорядок.**

Поняття і значення законності. Принципи законності. Законність і доцільність. Гарантії законності. Визначення правопорядку. Співвідношення законності і правопорядку.

### **Тема 15. Правомірна поведінка і правопорушення. Правова конфліктологія**

Характерні межі і особливості правомірної поведінки. Види правомірної поведінки. Правова активність суб'єкта права. Поняття і ознаки правопорушення. Склад правопорушення. Види і причини правопорушень. Поняття і суть правового конфлікту. Структура правового конфлікту. Види правових конфліктів. Функції правових конфліктів. Механізм і форми зняття юридичних конфліктів

### **Тема 16. Юридична відповідальність.**

Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності і як міра державного примусу. Ознаки юридичної відповідальності. Підстави виникнення і звільнення від юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Цілі і принципи юридичної відповідальності

## **4. Порядок оцінювання результатів навчання**

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);



модульний контроль, що проводиться у формі контрольної роботи як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію та законодавство, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

**Підсумковий контроль** знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 3 практичних ситуацій (одне стереотипне, одне діагностичне та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни

### 5. Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Тижень	Лекційні заняття	Практичні	Ситуаційні завдання	Перевірка есе	Презентація	Експрес-опитування	Письмова контрольна робота	Іспит	Усього
Змістовий модуль 1. Загальна частина	Тема 1. Поняття предмет і методологія теорії держави та права. Походження держави та права	1 тиждень	1	1							2
	Тема 2. Суспільство, держава та право. Співвідношення держави та права.	2 тиждень	1	1	1						3
	Тема 3 Сутність типи, форми держави.	3 тиждень	1	1	1						3
	Тема 4. Функції та механізм держави.	4 тиждень	1	1	1						3
	Тема 5. Держава у політичній системі суспільства.	5 тиждень	1	1	1						3
	Тема 6 Сутність принципи та функції права.	6 тиждень	1	1				3			5
	Тема 7. Право в системі соціальних норм. Типологія права, правові системи.	7 тиждень	1	1	1						3
	Тема 8. Правосвідомість та правова культура.	8 тиждень	1	1	1						3
	Тема 9. Норми права.	9 тиждень	1	1	1						3

<b>Тема 10.</b> Форми права	10 тиждень	1	1	1		5				8
<b>Тема 11.</b> Правотворчість. Система права.	11 тиждень	1	1							2
<b>Тема 12.</b> Правовідносини. Реалізація права.	12 тиждень	1	1					3		6
<b>Тема 13.</b> Тлумачення права.	13 тиждень	1	1	1						3
<b>Тема 14.</b> Законність та правопорядок.	14 тиждень	1	1	1		5				8
<b>Тема 15.</b> Правомірна поведінка і правопорушення. Правова конфліктологія	15 тиждень	1	1	1						3
<b>Тема 16.</b> Юридична відповідальність.	16 тиждень	1	1							2
<b>Іспит</b>									40	40
<b>Усього</b>		16	16	12	0	1 0	0	6	40	100

### 6. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

### 7. Рекомендована література

1. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред.

- драюрид. наук, проф., акад. АПрНУУкраїни М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрНУУкраїни О. В. Петришина. — Харків: Право, 2011. — 584 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права: підручник / М. С. Кельман. — Київ: «Кондор», 2016. — 716 с.
  3. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник. — 3-тє видання. — К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. — 524 с.
  4. Словничок юридичних термінів : Навч. посіб. / Уклад. В. П. Марчук. — К.: МАУП, 2003. — 128 с.
  5. Теорія держави і права : підручник / О.В.Петришин, С.П.Погребняк, В.С.Смородинський та ін. ; за ред. О.В.Петришина.-Х.:Право,2015. — 368с.

### Додаткова

1. Дідич Т. О. Нормопроекування: питання теорії та методології: Монографія. — К.: Вид-во Європ. університету, 2010. — 160 с.
2. Кельман М. С. Право як феномен природи / М. С. Кельман // Право як регулятор суспільних відносин: історія, теорія, практика: міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 18-19 квітня 2016 року). — 2016. — С. 48 – 54.
3. Кельман М. С. Проблеми суверенітету на сучасному етапі державотворення // Проблеми формування національної правової системи України та її адаптації до європейського права : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 5-6 травня 2017р.). — 2017. — С. 96–101.
4. Оніщенко Н. М. Система права як юридична основа правової системи // Правова держава: щорічник наук. пр. — 2002. — Вип. 13. — С. 39 – 47.
5. . Онуфрієнко О. Правові засоби як основна категорія теорії права // Українське право. — 2003. — № 1. — С. 90 – 99.
6. Плавич В. П. Проблема колізій та шляхів їх подолання в сучасному законодавстві України // Правова держава: Щорічник наук. пр. — 2002. — Вип. 13. — С. 500 – 505.
7. Подковенко Т. О. Система законодавства: загальнотеоретична характеристика // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. — 2003. — Вип. 21. — С. 77 – 83.
8. . Скрипнюк О.В. Демократія: Україна і світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика). — К.: Логос, 2006. — 368 с.

### Інтернет-ресурси

1. Бабкін В. Д. Філософія права та загальна теорія держави і права: проблеми взаємодії [Електронний ресурс] / В. Д. Бабкін // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціальнополітичних дисциплін. — 2013. — Вип. 12. — С. 3-8. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu\\_022\\_2013\\_12\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_022_2013_12_3)
2. Волинка К. Г. Теорія держави і права : Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — В 67, 240 с. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http://chitalka.info/pr3\\_10/pr3\\_10index.htm](http://chitalka.info/pr3_10/pr3_10index.htm)
3. Жаровська І. М. Сучасна теорія держави і права: традиційність та новаторство підходів [Електронний ресурс] / І. М. Жаровська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. — 2016. — № 837. — С. 252- 257. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn\\_2016\\_837\\_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_43)
4. Загальна теорія держави і права – М.В.Цвік – Харків: Право, 2002. — 432 с.– [Електронний ресурс] — Режим доступу:

[http://thelaw.at.ua/load/juridichna\\_literatura/teorija\\_derzhavi\\_i\\_prava/zagalna\\_teorija\\_derzhavi\\_i\\_prava\\_m\\_v\\_cvik\\_kharkiv\\_pravo\\_2002\\_432\\_s/2-1-0-60](http://thelaw.at.ua/load/juridichna_literatura/teorija_derzhavi_i_prava/zagalna_teorija_derzhavi_i_prava_m_v_cvik_kharkiv_pravo_2002_432_s/2-1-0-60)

5. М.С.Кельман, О.Г.Мурашин. – К.: Кондор, 2006. – 475 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://thelaw.at.ua/load/juridichna\\_literatura/teorija\\_derzhavi\\_i\\_prava/m\\_s\\_kelman\\_o\\_g\\_m\\_urashin\\_k\\_kondor\\_2006\\_475\\_s/2-1-0-26](http://thelaw.at.ua/load/juridichna_literatura/teorija_derzhavi_i_prava/m_s_kelman_o_g_m_urashin_k_kondor_2006_475_s/2-1-0-26)

6. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник. – К.: Атіка. – 2001 – [Електронний ресурс] – Режим доступу:

[http://thelaw.at.ua/load/juridichna\\_literatura/teorija\\_derzhavi\\_i\\_prava/rabinovich\\_p\\_m\\_osnovi\\_zag\\_alnoji\\_teoriji\\_prava\\_ta\\_derzhavi\\_vidannja\\_5\\_te\\_zi\\_zminami\\_navchalnij\\_posibnik\\_k\\_atika\\_2001/2-1-0-24](http://thelaw.at.ua/load/juridichna_literatura/teorija_derzhavi_i_prava/rabinovich_p_m_osnovi_zag_alnoji_teoriji_prava_ta_derzhavi_vidannja_5_te_zi_zminami_navchalnij_posibnik_k_atika_2001/2-1-0-24)